

Ukulele, nebo také uke, je havajský hudební nástroj, jenž vypadá jako malá kytara. Na počátku 20. století se tomuto nástroji také často říkalo „ukelele“, a to hlavně ve Velké Británii. Někdy je klasifikován jako drnkací loutna, patří do podskupiny nástrojové rodiny kytar a obvykle má 4 struny. Ukulele původem z 19. století jako havajská interpretace malé kytary se dostalo na ostrovy díky Portugalcům. Získalo obrovskou popularitu ve Spojených státech na počátku 20. století a odtud se rozšířilo po celém světě. Tón a hlasitost nástroje se mění zároveň s velikostí a konstrukcí. Ukulele přišlo se čtyřmi velikostmi: sopránové, koncertní, tenorové a barytonové.

Historie ukulele

Historie je obvykle spojena s hudbou z Havaje, kde tomuto nástroji stroze říkají „skákající blecha“ a byl zde vynalezen v 80. letech 19. století. Podle poslední havajské královny Lili'uokalani ukulele znamená „dar, který přišel sem“ z havajského slova „uku“ (dar, odměna) a „lele“ (přijít). Tyto dva názvy pocházejí z toho, že lze slovo "uku" psát jako "uku", což znamená v havajštině dar, nebo jako "uku" (s apostrofem před hláskou u), což označuje havajsky blechu. Apostrof se v mluveném jazyce vyjádří tzv. hrdelním zvukem při vyslovení první hlásky slova. Slovo "lele" znamená v havajštině přicházet, ale také létat i skákat. Proto existují tyto dva názvy nástroje. Ukulele je založeno na podobnosti s „malou kytarou“, cavaquinho, které bylo představeno havajským ostrovům portugalskými imigranty. Zvláště tři z nich, Manuel Nunes, José do Espírito Santo a Augusto Dias, jsou obecně známí jako vůbec první výrobci ukulele.

Konstrukce

Ukulele se obecně vyrábí ze dřeva, i když někdy mohlo být částečně nebo i zcela vyrobeno z plastu. Levnější ukulele je většinou vyrobeno z laminového dřeva, ale v některých případech je pro lepší akustiku vyrobena horní deska z dřeva kvalitnějšího, např. z jedle. Ostatní dražší ukulele jsou vyrobena z exotického tvrdého dřeva, jako je například mahagon. Některá z nejhodnotnějších ukulele, která mohou stát i tisíce dolarů, jsou vyrobena z kvalitního havajského dřeva, kterému se říká koa. Dodává tónu atraktivní barvu a tvar.

Typické ukulele má tělo stavěno stejně jako malá akustická kytara. Můžeme jej také často vidět i v nestandardních tvarech. Je to např. ovál, obvykle nazýván „ananasové ukulele“, tvar lodního pádla, vymyšlený firmou Kamaka, nebo příležitostně čtverec, vyráběný ze starých dřevěných cigaretových krabic.

Tyto nástroje mohou mít pouze čtyři struny, ale některé struny mohou být v páru se strunou, která je naladěna o oktávu výše než ta základní. Tím vznikne nástroj o osmi strunách.

Ukulele může mít čtyři různé velikosti: sopránové (21 palců), koncertní (23 palců), tenorové (26 palců) a barytonové (30 palců). Existuje také extrémně malé ukulele sopranino a extrémně velké basové.

Sopránové ukulele - na Havaji se mu říká „standardní“ - má nejmenší a zároveň originální velikost.

Koncertní, které bylo vynalezeno ve 20. letech minulého století jako zvětšenina sopránového, je mírně větší a hlasitější, s hlubším tónem. Krátce poté bylo vytvořeno o mnoho větší tenorové ukulele, které je opět ještě hlasitější a má hlubší basový tón. Největší je barytonové, vytvořené ve 40. letech. Je považováno za miniaturní čtyřstrunnou kytaru, protože má stejné ladění.

Ladění

Typ	délka	tóny
Sopranové	53 cm	g'c'e'a' nebo a'd'fis'h'
Koncertní	58 cm	g'c'e'a' nebo gc'e'a'
Tenorové	66 cm	gc'e'a', g'c'e'a', nebo d'ghe'
Barytonové	76 cm	dghe'

Standardní ladění pro sopránové, koncertní a tenorové ukulele je v C dur, g'c'e'a'. Struna g je naladěna o oktávu výše, než by se očekávalo. Tím pádem nejsou struny uspořádány od nejnižší po nejvyšší. Někdo preferuje ladění na „malé g“, s g o oktávu níže. Barytonové ukulele je obvykle laděno do d g h e', které odpovídá ladění 4 nejhůře položeným strunám na kytarě, tudíž je pro kytaristy na barytonové ukulele lehčí hrát. Další možností je ladění sopránových a koncertních ukulele v D dur, a'd'fis'h', což je o jeden stupeň výše než g'c'e'a' ladění. Někteří hráči říkají, že v tomto případě dosahují sladšího tónu, zejména na malém ukulele. Toto ladění bývalo běžné během boomu havajské hudby na počátku 20. století a bylo často vidět v notových záznamech tohoto období. D dur ladění s nízkou čtvrtou strunou, a'd'fis'h' je někdy nazýváno „kanadské ladění“ proto, že se používalo v kanadském školském systému většinou na koncertech tenorových ukulele. Mimo čtyřstrunné ukulele existují i nástroje 6-ti strunné a osmistrunné. U šestistrunného ukulele se zdvojuje druhá a čtvrtá struna (u ladění GCEA to bude dvojitě C a E). Přitom se ladí přidané struny tak, že další struna C bude laděna o oktávu výše a přidaná struna A o oktávu níže. Toto ladění se na památku poslední havajské královny nazývá Lili'u (podle Lili'uokalani). U osmistrunného nástroje jsou všechny struny zdvojeny.